

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää Työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Aluksi NYTKIS huomauttaa, että kotouttaminen koskee useita suuresti toisistaan eroavia ihmisryhmiä, joilla on erilaisia tarpeita. Esimerkiksi naiset maahan muuttavana erityisryhmänä on erilaisten palveluiden tarpeessa kuin miehet. Naisten kotoutumisprosessiin ja työelämäintegraatioon saattaa usein myös liittyä haasteita, joita järjestelmä ei riittävällä tavalla tunnista.

Kotoutumislakia koskevan lakiesityksen tavoitteista todetaan seuraavaa.

”Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti. Lakiehdotuksella lyhennettäisiin kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa ja tehostettaisiin jatko-ohjausta työelämään tai yleisiin työllisyys- tai koulutuspalveluihin.”

Katsomme, että lakiesityksessä esitetyn kotoutumissuunnitelman voimassaoloajan lyhentämisellä voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti naisten työelämäintegraatioon ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Jo nyt on merkkejä siitä, että maahan muuttaneilla naisilla ei ole riittävää pääsyä

tiedon äärelle omista oikeuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi pääsy tärkeisiin palveluihin tai koulutuksiin voi merkittävästi vaikeutua kotoutumisajan päättymisen jälkeen.

NYTKIS painottaa, että kotoutumislain uudistuksessa tulisi tehdä mittava sukupuolivaikutusten arviointi, joka riittäväällä tavalla huomioi myös maahan muuttaneiden naisten ja miesten erityiskysymykset suhteessa toisiinsa, mutta myös esimerkiksi suhteessa lähtömaahan ennen lain toimeenpanoa. Eroja esimerkiksi maahan muuttaneiden sukupuolijakaumassa on valtavasti lähtömaan perusteella (Thaimaa lähtömaana 85 % Suomeen muuttaneista on naisia).

Tavoitteena kotoutumisen nopeutuminen ja tehostaminen sekä työllistymisen helpottaminen on hyvä. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää kolmannen sektorin palveluntuottajien riittävään ja jatkuvaan resursointiin.

NYTKIS huomauttaa, että kotouttamisen koko prosessiin, palvelupolkuun sekä työelämäohjaukseen ja koulutukseen tulee varata riittävät ja jatkuvat resurssit.

Katsomme, että kotouttamislainsäädännön tulee vastata erilaisten ihmisryhmien tarpeisiin. Esimerkiksi maahan muuttaneet naiset erityisryhmänä tulee huomioida prosessin kaikissa vaiheissa. Erityisesti kotouttamisprosessin alkuvaiheen työssä tulee huomioida maahan muuttaneiden naisten mahdolliset erityistarpeet (tiedontarpeet oikeuksista, tasa-arvosta, perheeseen liittyvistä palveluista ja etuuksista). Näitä tiedontarpeita on lakiesityksessä esitetty ratkaistavaksi osaltaan kiitettävällä tavalla.

” Lakiehdotus myös mahdollistaisi sukupuolten tasa-arvotiedon sisällyttämisen kaikille oleskeluluvan tai oleskelukortin saaville tai oleskeluoikeuden rekisteröiville jaettavaan perustietoon sekä Opetushallituksen säätelämiin kotoutumiskoulutuksen opetuksen perusteisiin ja siten kotoutumiskoulutukseen. Kaikille kotoutuja-asiakkaille yhteiseen monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon osallistumalla jokainen saisi perustiedot suomalaisesta tasa-arvoajattelusta ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvästä lainsäädännöstä.”

Erityisesti maahan muuttaneiden naisten matalampaan työllisyyteen tulee keskittyä erityiskysymyksenä ja esteitä työmarkkinoille purkaa. Lisäksi maahan muuttaneiden naisten koulutustarpeita tulee tarkastella osana kotoutumisprosessia. Osana kotoutumisprosessia tulee myös huolehtia maahan muuttaneiden henkilöiden erityistarpeista yhteiskuntaan ja politiikkaan osallistumiseksi. Ulkomaalaistaustaisten ihmisten äänestysprosentti vaaleissa, joissa heillä on äänioikeus, on huomattavan matala. (2016, n. 20 %)

NYTKIS esittää, että kotoutumislaki tulisi tulevaisuudessa kokonaisuudessaan uudistaa niin, että laki huomioi poikkileikkaavasti tasa-arvokysymykset.

NYTKIS kiittää, että lakiluonnoksen taustana on tavoite edistää tasa-arvoa ja huomioida eri sukupuolten erityiskysymykset paremmin. Erityisesti maahan muuttaneiden naisten työllisyyteen ja alttiuteen kohdata väkivaltaa liittyvät taustoitukset ja toimenpiteet ovat tarpeen.

NYTKIS korostaa myös hallituksen esityksen tavoin varhaiskasvatuksen merkitystä osana kotoutumista ja kuinka on todella tarpeellista tarjota varhaiskasvatuspalveluita perheen lapsille, vaikka toinen vanhemmista olisi kotona ja kiitämme, että asia on huomioitu hallituksen esityksessä.

Katsomme, että pelkkä viitteellinen tasa-arvotavoite ei riitä, vaan sukupuolivaikutukset tulee arvioida ja laki tulee toimeenpanna sekä sitä tulee seurata sukupuolitietoisella tavalla myös käytännössä. Toimeenpanon tasa-arvoaikutuksia tulee seurata.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Katsomme, että palveluntarpeen arvioinnissa ja kotoutumissuunnitelman teossa tulee huomioida mahdolliset sukupuoleen liittyvät erityiskysymykset, tarjota tasa-arvotietoa sekä luoda realistisia mahdollisuuksia osallistua koulutuksiin myös naisille, jotka ovat mahdollisesti kotona pienten lasten kanssa.

Lisäksi osana kotoutumissuunnitelman tekemistä tulisi olla saatavilla tasa-arvotietoa monikielisesti.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Katsomme, että kotoutumiskoulutusten järjestäjien tulee huomioida mahdolliset sukupuoleen liittyvät erityiskysymykset koulutusten käytännöissä. Lisäksi omaehtoisen opiskelun tukemisessa tulee kehittää sukupuolitietoisia käytäntöjä.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Katsomme, että on luontevaa, että kunta toimii maahan muuttaneen henkilön ensisijaisena kotouttamisesta vastaavana viranomaisena. Toimeenpanossa tulee huomioida erilaisten palveluiden ja tiedon saatavuus maantieteellisesti yhdenvertaisella tavalla. Kunnilla tulee olla vastuu myös tasa-arvotiedon jakamisesta osana toimeenpanoprosessia. NYTKIS toteaa, että on hyvä, että osana kotoutumisprosessia tietoa ja palvelunohjausta on saatavilla monikielisesti ja omankielisesti.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Katsomme, että myös alaikäisten ja nuorten maahan muuttaneiden henkilöiden kohdalla tulee lainsäädännössä tunnistaa sukupuoleen liittyvät erityiskysymykset. Tällaisia ovat esimerkiksi pakkoavioliiton riski ja ihmiskaupan uhriksi joutumisen riski.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

-

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

NYTKIS kiittää esitysmateriaalin sisältämiä sukupuolivaikutusten arviointi sekä lapsivaikutusten arviointi -alalukuja. Taustan lisäksi sukupuoli- ja lapsivaikutusten arviointi tulee huomioida myös toimeenpanon ja seurannan käytännöissä.

Parhaiten maahan muuttaneiden naisten erityiskysymyksiä ratkaistaan turvaamalla jo olemassa olevien palveluntuottajien riittävät ja jatkuvat resurssit sekä tunnustamalla maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen kanssa toimivien järjestöjen erityisasiantuntijuuden aiheessa.

Kakkola Silla
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry